

Justyna Krzywkowska

Powrót do tradycji chrześcijańskiej gwarancją nienaruszalności godności człowieka

Studia Prawnoustrojowe nr 28, 321-329

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Justyna Krzywkowska

Katedra Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego

Wydział Prawa i Administracji UWM

Powrót do tradycji chrześcijańskiej gwarancją nienaruszalności godności człowieka

W życiu współczesnych społeczeństw obserwujemy coraz częściej zjawisko odbierania człowiekowi podstawowych praw zabezpieczających pełnię jego rozwoju¹. Człowiek sprowadzany jest do roli przedmiotu lub źródła zysku. Zabijanie niewinnych, aborcja, eutanazja, antykoncepcja, techniki sztucznej reprodukcji, eksperymenty dokonywane na embrionach uznawane są za „prawa”, zaś „czyny jedno-myślnie uważane niegdyś za przestępcze i w powszechnym odczuciu moralnym niedopuszczalne zyskują stopniowo społeczną aprobatę”².

Termin „godność” (z łac. *dignitas*) odzwierciedla w swoim podstawowym znaczeniu powszechne przekonanie o szczególnym statusie istot ludzkich w odniesieniu do wszystkich innych stworzeń³. W rozważaniach terminologicznych literatura posługuje się następującymi pojęciami: „godność człowieka”, „godność ludzka”, „godność osoby ludzkiej”. Występują różne koncepcje godności ludzkiej. Ogólnie rzecz ujmując, można sprowadzić je do czterech: teologicznych, filozoficznych, prawnych, socjologiczno-psychologicznych.

Idea ludzkiej godności jest nierozdzielnie związana z koncepcją osoby ludzkiej⁴. Szczególną godność nadaje człowiekowi fakt stworzenia go na obraz i podo-

¹ Warto w tym miejscu wymienić chociażby Koreę Północną, Chiny czy niektóre państwa afrykańskie. W krajach tych władza pozbawia obywateli wszelkich praw, kontroluje ich życie, odmawia posiadania wolności słowa. Za nieposłuszeństwo obywatele karani są nawet śmiercią.

² Jan Paweł II, *Familiaris consortio. Adhortacja apostolska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym*, 22.11.1981, AAS 74 (1982) 81–191. Por. R. Zenderowski, *Europa ja wynik ewangelizacji i wytrwałego pielgrzymowania*, [w:] S. Sowiński, R. Zenderowski, *Europa drogą Kościoła. Jan Paweł II o Europie i europejskości*, Wrocław – Warszawa – Kraków 2002/03, s. 7–12.

³ J. Nagórny, K. Jeżyna (red.), *Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego*, Radom 2005, s. 217–220. Pojęcia „godność” używa się także w odniesieniu do sprawowanego urzędu czy funkcji, np. godność prezydencka.

⁴ Por. A. Läpple, *W kręgu Katechizmu Kościoła Katolickiego*, Wrocław 1999, s. 313–319; M. Sadowski, *Godność człowieka i dobro wspólne w papieskim nauczaniu społecznym (1978–2005)*, Wrocław 2010.

bieństwo Boże⁵. Godność jest wartością wrodzoną, niezbywalną, absolutną; jest źródłem wszystkich praw człowieka (osobistych, politycznych, ekonomicznych, społecznych i kulturalnych). Godnością człowieka i prawami człowieka zajmuje się nie tylko filozofia prawa, ale także m.in. antropologia filozoficzna i teologiczna, filozofia kultury, etyka, psychologia, socjologia, pedagogika, politologia czy nauka o stosunkach międzynarodowych. Osoba ludzka była istotnym elementem doktryny Soboru Watykańskiego II (1962–1965)⁶. Podstawą wszystkich praw człowieka jest wrodzona godność osoby ludzkiej, zaś podstawą praw narodów są prawa człowieka⁷.

Po Soborze Watykańskim II prawa człowieka stały się przedmiotem nauczania wszystkich papieży. Osoba ludzka i jej wyjątkowy status moralny był szczególnym przedmiotem rozważań Ojca Świętego Jana Pawła II, który określał osobę ludzką jako wartość samą w sobie, wartość tak cenną, iż nigdy i nikomu nie wolno używać jej jako środka do celu⁸. Ta wyjątkowa wartość zobowiązuje do odpowiedniego traktowania każdej osoby ludzkiej. Wszyscy ludzie są obdarzeni taką samą godnością, niezależnie od stanu zdrowia czy zdolności umysłowych. Człowiek winien stanowić centrum każdego systemu prawnego. Warunkiem poprawnych rozstrzygnięć problemów społecznych i prawnych, które dotyczą osób ludzkich, będzie uznanie integralnej wizji człowieka. Winna ona uznawać transcendentną wartość człowieka oraz jego duchowy wymiar⁹. W aspekcie naturalnym godność wyraża zdolność człowieka do wolnego i świadomego działania, do rozwoju moralnego i intelektualnego. Okrutne doświadczenia II wojny światowej sprawiły, że szukano wartości, która byłaby gwarantem przyszłego światowego pokoju¹⁰. Tą wartością

⁵ Rdz 1, 26; Ps 8, 5-7. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, wyd. 5, Poznań 2000.

⁶ Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes*, [w:] Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 1967, nr 12–22 (dalej: GS).

⁷ S. Jasionek, *Prawa człowieka*, Kraków 2004, s. 17–27; K. Majdański, *Materiały duszpasterskie w zakresie zagadnienia obrony życia nienarodzonych*, Włocławek 1956, s. 5–7; J. Mazurkiewicz, *Cywilnoprawna ochrona dziecka poczętego*, [w:] J. Gałkowski, J. Gula (red.), *W imieniu dziecka poczętego*, Rzym – Lublin 1988, s. 83–97; J. Piegsa, *Człowiek – istota moralna. Prawda i wierność. Godność życia ludzkiego. Prawo do życia i ochrona życia. Płciowość jako dar i zadanie*, t. 3, Opole 2000, s. 126–128; K. Stryjewski, *Szacunek dla człowieka nie narodzonego w świetle nauczania Papieża Jana Pawła II*, Olsztyn 1994, s. 26–29; T. Styczeń, *Dlaczego obrona życia nie narodzonego?*, [w:] J. Gula, T. Styczeń, *W obronie człowieka nie narodzonego. Teksty konferencji wygłoszonych w Radiu Watykańskim we wrześniu 1985 roku*, Rzym 1986, s. 5–11; R. Sztymmler, *Aspekty prawne rodzenia dzieci w rodzinie w świetle dokumentów roboczych Soboru Watykańskiego II*, „Studia Warmińskie” 1994, nr 31, s. 113–131; A. Szymaniak, *Podstawowe prawa jednostki i mechanizmy ich obrony*, [w:] L. Koba, W. Waclawczyk (red.), *Prawa człowieka. Wybrane zagadnienia i problemy*, Warszawa 2009, s. 167–178; S. Wyszynski, *W obronie życia nienarodzonych*, Warszawa 1990.

⁸ Jan Paweł II, *Evangelium vitae. Encyklika o wartości i nienaruszalności życia ludzkiego*, 25.03.1995, nr 2.

⁹ Por. F.J. Mazurek, *Godność osoby ludzkiej podstawą praw człowieka*, Lublin 2001.

¹⁰ B. Sitek, *Nowy program Unii Europejskiej prawa podstawowe i obywatelstwo a rodzina*, [w:] *Matrimonium spes mundi. Małżeństwo i rodzina w prawie kanonicznym, polskim i międzynarodowym. Księga pamiątkowa dedykowana ks. prof. Ryszardowi Sztymmlerowi*, Olsztyn 2008, s. 473.

okazała się godność każdego człowieka jako osoby i w efekcie stała się podstawą Powszechnej Deklaracji Prawa Człowieka z 1948 r.¹¹ Także Konstytucja RP z 1997 r.¹² opiera się na tej wartości podstawowej. Godność człowieka jawi się zatem jako jedna z najważniejszych wartości podstawowych, bez uznania których żadne społeczeństwo nie może istnieć¹³.

Z punktu widzenia etyki chrześcijańskiej prawa człowieka to prawa fundamentalne. Są one człowiekowi dane wraz z człowieczeństwem. Posiadają charakter uniwersalny, czyli występują również tam, gdzie miejscowy system prawny odmawia ich uznania¹⁴. Prawa człowieka związane są z człowieczeństwem i wobec pozostałych rodzajów praw stanowiących mają charakter nadrzędny. Z tych praw wynika moralne i prawne zobowiązanie do bezwzględnego poszanowania każdego człowieka przez każdego człowieka, grupy społeczne i sprawujących władzę¹⁵.

Ideą przewodnią w całej chrześcijańskiej koncepcji człowieka wciąż jest powracająca prawda o godności ludzkiej. Godność człowieka powinno się ujmować integralnie – nie tylko uwzględniać poszczególne jego wymiary, ale także mieć świadomość, że tworzą one pewną całość. O godności świadczy zwłaszcza *Pismo święte*, wskazując na fakt stworzenia człowieka przez Boga. Człowiek przez Stwórcę ustanowiony został panem całej ziemi¹⁶. O godności człowieka świadczy jego natura, ludzki rozum. Nie sposób nie zauważyć także godności sumienia ludzkiego. Dzięki sumieniu człowiek odkrywa prawo, któremu winien być posłuszny¹⁷. Godność człowieka wymaga, aby działał on ze świadomego i wolnego wyboru, a nie pod wpływem instynktu czy zewnętrznego przymusu¹⁸. Wiara chrześcijańska daje człowiekowi odpowiedź na dręczące go pytanie o przyszły los¹⁹.

Akcentowanie godności osoby ludzkiej w życiu społecznym jest jedną z głównych cech chrześcijaństwa²⁰. Świadomość własnej godności rodzi zobowiązania

¹¹ *Powszechna Deklaracja Praw Człowieka*, 10.12.1948, [w:] *Prawa człowieka. Wybór dokumentów międzynarodowych*, opracowanie i przekład B. Gronowska, T. Jasudowicz, C. Mik, Toruń 1999, s. 11–20, zwłaszcza preambuła.

¹² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.), preambuła i art. 30.

¹³ K. Glombik, *Prawa człowieka w nauczaniu Kościoła katolickiego. Próba syntezy w 60. rocznicę uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*, „Teologia i Moralność” 2010, t. 7, s. 117–140; A. Kaltbach, *Godność człowieka etycznym minimum prawdziwej demokracji*, [w:] P. Morciniec (red.), *Haurietis de fontibus. Społeczno-etyczne kwestie wczoraj i dziś. Księga pamiątkowa dedykowana ks. doktorowi Piotrowi Kosmolowi, wykładowcy Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, z okazji 40-lecia pracy dydaktycznej*, Opole 2005, s. 303–313; E. Szafranski, *Kościół a prawa człowieka*, „Roczniki Nauk Prawnych” 1991–1992, t. 1–2, s. 77–97.

¹⁴ T. Jasudowicz, *Ochrona praw człowieka w nauczaniu Jana Pawła II*, [w:] R. Szychmiller (red.), *Jan Paweł II prawodawca i sługa prawa Bożego*, Olsztyn 2006, s. 91–102.

¹⁵ K. Glombik, op. cit., s. 117–140.

¹⁶ Rdz 1, 26; Mdr 2, 23; Ps 8, 5–7. Zob. J. Mazur, *Katolicka nauka społeczna*, Kraków 1992, s. 64–66.

¹⁷ Ibidem, s. 65.

¹⁸ GS, nr 17.

¹⁹ J. Mazur, op. cit., s. 65.

²⁰ T. Borutka, *Społeczne nauczanie Kościoła. Teoria i zastosowanie*, Kraków 2004, s. 101–105.

i nakłada obowiązki względem innych²¹. Każdy jest bowiem zobowiązany do respektowania godności innych i zarazem uprawniony do tego, by jego godność była przez wszystkich uznawana. Ludzi należy uszanować bez wyjątku, gdyż prawda o wielkiej godności człowieka nie pozwala na poniżanie, traktowanie jako środka do osiągnięcia własnych celów²². Każdy człowiek ma prawo oczekiwać, że społeczeństwo pozwoli mu wieść życie odpowiednie do tej godności²³. W różny sposób można godzić w godność człowieka: znieważać obelżywymi słowami, okazywać lekceważenie, pogardę i szyderstwo. Człowiek ma naturalne prawo do tego, aby inni dobrze o nim mówili. Nie należy do nikogo podchodzić z uprzedzeniem, z góry zakładając, że jest on zły²⁴. Ze względu na swoją godność człowiek powinien być zawsze wartością pierwszą i podstawową w całym systemie współczesnej cywilizacji. Człowiek ma być celem – nigdy środkiem; podmiotem – nigdy przedmiotem²⁵. Szacunek dla człowieka winien stanowić podstawowe kryterium rozstrzygnięcia wszelkiego rodzaju problemów²⁶.

Żyjemy w czasach ogromnego zbliżenia, zaś wymiana międzynarodowa powoli zaciera różnice pomiędzy narodami²⁷. Warunkiem koniecznym do tego, by systemy prawne mogły sprzyjać realizacji praw człowieka jest rozwój kultury moralnej jednostek i społeczeństw. Umiłowanie prawdy prowadzi do odkrywania przyczyn naruszania praw człowieka, do nazywania każdej formy przemocy po imieniu w celu przywrócenia poszanowania praw człowieka²⁸. Sobór Watykański II podkreślał: „aby poszczególni ludzie wypełniali dokładniej swój obowiązek sumienia, czy to w stosunku do siebie, czy też w stosunku do różnych grup, których są członkami, trzeba ich starannie wychowywać ku pełniejszej kulturze duchowej”²⁹.

Coraz częściej obserwujemy dziś przewagę techniki nad etyką, przewagę rzeczy nad człowiekiem. Panuje powszechna obawa, by „nie przegrać życia”, z życia chce się wyciągnąć jak największe korzyści i mieć same przyjemności. Niewątpliwie

²¹ Ibidem, s. 317–321; R. Tokarczyk, *Prawa narodzin, życia i śmierci*, Zakamycze 2000, s. 93–95.

²² P. Krajewski, *W obronie wspólnych wartości podzielonej Europy*, [w:] B. Sitek, G. Dammacco, J.J. Szerbowski, A. Kowalska (red.), *Człowiek a tożsamość w procesie integracji Europy*, Olsztyn 2004, s. 261–263.

²³ F.J. Mazurek, op. cit., s. 191–230.

²⁴ Ibidem, s. 319; R. Szychmiller, *Ochrona praw człowieka w normach konkordatu polskiego z 1993 roku*, [w:] S. Pikulski (red.), *Ochrona człowieka w świetle prawa Rzeczypospolitej Polskiej. Materiały z II Międzynarodowej Konferencji Naukowej, Mierki 18–19 października 2001*, Olsztyn 2002, s. 116–122.

²⁵ J. Krzywkowska, *Godność pracy ludzkiej*. Referat wygłoszony podczas IX. Międzynarodowej Konferencji Praw Człowieka pt. „Prawa człowieka, wartości duchowe i gospodarka światowa”, zorganizowanej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 29–30 maja 2009 r., Archiwum Katedry Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego WPiA UWM.

²⁶ T. Borutka, op. cit., s. 318.

²⁷ C. Strzeszewski, *Katolicka nauka społeczna*, Lublin 1994, s. 65–71.

²⁸ T. Borutka, op. cit., s. 320–321; R. Szychmiller, *Ochrona rodziny w mediach*, [w:] idem (red.), *Media – wartości – prawo*, Olsztyn 2008, s. 69–76.

²⁹ GS, 31.

sprzyja to wszystko postawie nieodpowiedzialności³⁰. Współczesne cywilizacje charakteryzuje obłądna kultura produkcji. Europa jednoczy się gospodarczo, lecz jednocześnie nieustannie brakuje uniwersalnej zasady jedności. Wspólny „interes” jest krótkotrwały i zależy od okoliczności³¹. Kontakty między ludźmi, które dzięki technice stają się niewątpliwie łatwiejsze, szybsze i częstsze (jeden człowiek może przemawiać do dziesiątków milionów ludzi przez radio czy telewizję), zaczynają tracić coś ze swej wartości specyficznie ludzkiej. Stają się jakby bezosobowe, anonimowe, masowe. Przy anonimowym traktowaniu pracy gubi się odpowiedzialność moralna, łatwo wymówić się od winy³². Rozwój techniki jest wielkim osiągnięciem, może jednak stanowić niebezpieczeństwo moralne (pokusa przeceniania wartości technicznych w układzie całej struktury ludzkiej)³³. Dlatego bardzo aktualny staje się apel o powrót do chrześcijańskich korzeni, do otwarcia się na wartości głoszone przez Kościół.

Bezwarunkowe uznanie niezbywalnych praw osoby ludzkiej jest warunkiem *sine qua non* zaistnienia pokoju w danej społeczności. W nauczaniu soborowym znajdujemy potwierdzenie prawdy, że „przez żadne prawa ludzkie godność osobista i wolność człowieka nie da się tak stosownie zabezpieczyć, jak przez Ewangelię Chrystusową powierzoną Kościołowi. Ewangelia ta bowiem zwiastuje i głosi wolność synów Bożych, odrzuca wszelką niewolę, wypływającą ostatecznie z grzechu, święcie szanuje godność sumienia i wolną jego decyzję, upomina wciąż, aby wszelkie talenty ludzkie zwiłokrotnie na służbę Bogu i dobru ludzi. Wreszcie wszystkich poleca miłości wszystkim”³⁴. W społeczeństwie, w którym pewne jednostki wprowadzają dla swej wyłącznej korzyści zasadę dyskryminacji, prawa są uzależnione od samowoli silniejszych. Wówczas takie społeczeństwo nie może rozwijać się w pokoju.

Modne w dzisiejszych czasach jest wychowanie na zasadach liberalizmu, w którym dominuje ukierunkowanie na konsumpcyjny styl życia i ekspozowanie uprawnień z pomijaniem obowiązków. Przedmiotem usilnych oddziaływań laicyzujących jest przede wszystkim dziedzina zachowań seksualnych młodzieży oraz współżycia małżeńskiego, związanego z przekazywaniem życia i trwaniem życia już rozpoczętego³⁵. Życie jest Bożym darem, o który należy troszczyć się z całą starannością. Nikt nie ma prawa zabijać drugiej osoby, żadne załamania nerwowe, nienaWiść czy inne okoliczności nie mogą być przyczyną śmierci bliźniego. Zgodnie z doktryną katolicką, „człowiek rodzi się już z chwilą poczęcia”³⁶. Prawo kanonicz-

³⁰ F. Adamski, *Sytuacja społeczno-moralno rodziny u zarania III Rzeczypospolitej*, [w:] K. Klauza (red.), *Rodzina środowiskiem życia*, Częstochowa 1994, s. 60–61.

³¹ S. Ewertowski, *Jaka przyszłość Europy?*, „Zeszyty Teologiczne” 2005, nr 1 (41), s. 95–96.

³² H. Wistuba, *Człowiek – kultura – znaki czasu*, Olsztyn 1981, s. 214.

³³ *Ibidem*, s. 217.

³⁴ GS, 41.

³⁵ F. Adamski, *op. cit.*, s. 32.

³⁶ Kongregacja Nauki Wiary, *Quaestio der abortu. Deklaracja o przerywaniu ciąży* (1974), nr 12–13: „Od chwili, w której jajo zostaje zapłodnione, rozpoczyna się nowe życie, które nie jest życiem ojca ani matki, lecz nowej, żyjącej istoty ludzkiej, która rozwija się niezależnie od nich. Nie stałaby się istotą

ne, zgodnie z niezmienną nauką Kościoła, traktuje płód ludzki jako żywą istotę ludzką, której bez względu na stopień jej rozwoju przysługują określone prawa, zwłaszcza prawo do życia, i której unicestwienie jest równoznaczne z zabójstwem człowieka.

Obecnie wiele zachodnich struktur politycznych i społecznych zorientowanych jest na odrzucenie autorytetów i tradycji. Do rangi wielkiej wartości wynoszą one relatywizm. Odrzucanie Boga i sprzyjanie relatywizmowi powoduje, że rodzina traci swe uprzywilejowane i dominujące miejsce w społeczeństwie³⁷. Często zamiast słowa „dziecko” wprowadza się w wielu dokumentach pojęcia typu „zygota” czy „preembrion”³⁸. W ostatnich latach pojawiło się także zjawisko polegające naopotwierczaniu w sens zawierania małżeństwa na całe życie, w możliwość wytrwania przez całe życie w takim związku, a nawet w potrzebę jakiegokolwiek rejestracji swojego małżeństwa. Konsekwencją tego jest relatywnie duża liczba związków na próbę, związków faktycznych bez zawierania ich w jakiegokolwiek formie prawnej, zawierania przez chrześcijan, także katolików, związków tylko cywilnych, łatwiej rozwiązywalnych³⁹. Odczuwa się brak odpowiedzialności otoczenia sąsiedzkiego, koleżeńkiego, a także rodzinnego za trwałość małżeństwa osób najbliższych. W pewnym sensie rozwód stał się czymś modnym i to po wielu latach wspólnego pożycia.

ludzka, jeśli nie byłaby nią od samego początku. [...] Od chwili zapłodnienia rozpoczyna się cudowny bieg życia każdego człowieka, którego jednak wszystkie wielkie zdolności wymagają czasu na właściwe uporządkowanie i przygotowanie się do działania”; *Dokument Stolicy Apostolskiej na Międzynarodowy Rok Niepełnosprawnych* (1981), nr 1: „[...] istota ludzka posiada własną, autonomiczną wartość od chwili poczęcia i w każdej fazie swojego rozwoju, niezależnie od jej stanu fizycznego. Ta, wypływająca ze słusznej świadomości powszechnej, zasada musi być uznana za nienaruszoną podstawę ustawodawstwa i życia społecznego”; *Instrukcja o szacunku dla rodzącego się życia ludzkiego i o godności jego przekazywania. Donum vitae* (1987), nr 1, 1: „Owoc przekazywania życia ludzkiego od pierwszej chwili swojego istnienia, a więc od utworzenia się zygoty, wymaga bezwarunkowego szacunku, który moralnie należy się każdej istocie ludzkiej w jej integralności cielesnej i duchowej. Istota ludzka powinna być szanowana i traktowana jako osoba od chwili swojego poczęcia i dlatego od tej samej chwili należy jej przyznać prawa osoby, a wśród nich nade wszystko nienaruszalne prawo każdej niewinnej istoty ludzkiej do życia”; Jan Paweł II, *Etyczne problemy genetyki. Przemówienie do uczestników Sympozjum nt. „Aspekty prawne i etyczne badań nad genomem ludzkim” zorganizowanego przez Papieską Akademię Nauk* (1993), nr 6–7: „Od momentu poczęcia nie można już sprowadzić nowej istoty jedynie do jej dziedzictwa genetycznego, które stanowi jej bazę biologiczną i podstawę oczekiwań co do przyszłego życia. [...] Nikt bowiem nie ma prawa określić momentu, w którym dana istota staje się człowiekiem, bo byłoby to równoznaczne z przywłaszczeniem sobie nieograniczonej władzy nad bliźnimi. [...] Wykorzystanie embrionu wyłącznie jako zwykłego przedmiotu badań lub eksperymentów jest zamachem na godność człowieka i rodzaju ludzkiego. [...] W żadnej fazie swojego rozwoju embrion nie może być zatem przedmiotem zabiegów, które nie służą jego dobru, ani eksperymentów prowadzących w sposób nieunikniony do jego zniszczenia czy to przez amputację, czy też przez nieodwracalne uszkodzenia, gdyż znieważa to i rani samą naturę człowieka.”

³⁷ P. Hoffmann, *Współczesne przyczyny dysfunkcji i patologii rodziny*, „Życie i Myśl” 2008, nr 23, s. 40.

³⁸ Ibidem, s. 44.

³⁹ R. Sztymchiler, J. Krzywkowska (red.), *Małżeństwo na całe życie?*, Olsztyn 2011, s. 9.

Proces przygotowujący do poszanowania praw powinien być oparty na prawdzie, że każdy człowiek ma tę samą godność, z której wynikają wszystkie jego prawa. Ważne jest przygotowanie do właściwego korzystania z wolności. Właściwie rozumiana wolność ma miejsce wówczas, gdy łączy się ze współodpowiedzialnością, spełnianiem obowiązków, respektowaniem praw innych ludzi i wymogów dobra wspólnego. Obecnie natomiast promowana jest wizja człowieka oparta na sugestii, że człowiek rozwija się spontanicznie i może być szczęśliwy wtedy, gdy interesuje go osiągnięcie doraźnej przyjemności (lansuje się wolne związki, także związki homoseksualne, wspiera się ruchy feministyczne). W efekcie człowiek koncentruje się na samym sobie, zwłaszcza na swoich cielesnych doznaniach⁴⁰. Dziś rodzina stoi wobec wielu zagrożeń, takich jak egoizm, konsumpcyjny stosunek do życia, coraz większa liczba rozwodów. Można powiedzieć, że cechą charakterystyczną współczesnej rodziny jest brak poczucia bezpieczeństwa, ciągła niepewność co do źródeł utrzymania, do wychowania dzieci, do przyszłości. Wychowanie dzieci wymyka się z rąk rodziców, coraz większy wpływ ma na nie otoczenie w szkole, na ulicy⁴¹. Wielu uważa, że religia przeszkadza w osiąganiu modernizacji, bogaceniu się, nowoczesności, pełnej autonomii jednostki. Jak pisze Czesław S. Bartnik⁴², globalizm europejski wybiera budowę systemu zdecydowanie ateistycznego.

Mimo że prawodawstwo krajów europejskich wielokrotnie podkreśla, że godność ludzka jest wartością najwyższą, nienaruszalną, to w praktyce zmiany zachodzące w życiu społecznym przyczyniają się do jej niszczenia⁴³. Kwestionowanie godności ludzkiej i odrzucanie wartości moralnych osłabia wrażliwość na Boga i człowieka, wywołuje konflikty sumienia oraz nieuchronnie prowadzi do napięć i kryzysów w życiu osobistym, społecznym i rodzinnym⁴⁴. Wielu ludzi nie potrafi łączyć ewangelicznego przesłania z codziennym doświadczeniem. W wielu sferach życia publicznego łatwiej jest deklorować się jako agnostyk niż jako wierzący. Ewangelia musi być jednak wcielana w całą rzeczywistość ludzkiego życia, bowiem „rozłam między wiarą wyznawaną a życiem codziennym, występujący u wielu, trzeba zaliczyć do ważniejszych błędów naszych czasów”⁴⁵.

Celem instytucji europejskich jest ochrona praw osoby ludzkiej, przyczynianie się do budowania Europy wartości i prawa. W tym miejscu warto przytoczyć słowa

⁴⁰ P. Hoffmann, op. cit., s. 45.

⁴¹ M. Józwiak, *Kryzys współczesnej rodziny a sens duszpasterski i osobisty zaręczyn*, „Annales Canonici” 2008, nr 4, s. 130; J. Krzywkowska, *Troska Kościoła o życie religijne Polaków na emigracji*, [w:] S.L. Stadniczeńko, M. Gołwkin Hudała, A. Wilk, *Prawnorodzinne i społeczne konsekwencje migracji zarobkowej*, Opole 2009, s. 143.

⁴² C.S. Bartnik, *Kościół katolicki a imperium*, „Roczniki Teologiczne” 2003, nr 50, z. 2, s. 23.

⁴³ Np. Karta Praw Podstawowych UE (2010/C 83/02), preambuła: „Unia jest zbudowana na niepodzielnych, powszechnych wartościach godności osoby ludzkiej”. Dokument ten jednak nie definiuje początku ani końca ludzkiego życia, przez co dochodzi do sytuacji, że embrión traktowany jest jako surowiec biologiczny. Por. sprawa *Paradiso v. Italy* (nr 25358/12).

⁴⁴ M. Tunkiewicz, *Podsumowanie*, [w:] W. Nowak, M. Tunkiewicz (red.), *Godność człowieka i rodziny*, Olsztyn 2007, s. 201–202.

⁴⁵ GS, 43.

z posynodalnej Adhortacji apostołskiej *Ecclesia in Europa*: „Podnoście głos, kiedy deptane są ludzkie prawa osób, mniejszości i narodów, poczynając od prawa do wolności religijnej; zwracajcie szczególną uwagę na wszystko, co dotyczy ludzkiego życia od chwili poczęcia do naturalnej śmierci oraz rodziny opartej na małżeństwie, są to bowiem fundamenty, na których wznosi się nasz wspólny europejski dom; [...] zgodnie z zasadami sprawiedliwości i równouprawnienia oraz w duchu wielkiej solidarności podejmujcie problemy związane z narastającym zjawiskiem migracji, aby stało się ono źródłem nowej energii dla przyszłości kontynentu; nie szczędźcie wysiłków, aby zapewnić młodym pokoleniom przyszłość godną człowieka przez pracę, udział w kulturze i wychowanie do wartości moralnych i duchowych”. Europa nadal potrzebuje chrześcijaństwa. Chrześcijaństwo zawsze wprowadzało jedność duchową między ludźmi i narodami. Istnieje dzisiaj wyraźne zapotrzebowanie na nową ewangelizację, tzn. na ewangelizację pielgrzymującą wraz z człowiekiem⁴⁶.

Summary

The return to the Christian traditions as a guarantee of the sacredness of the human dignity

Key words: Christianity, the dignity of the man, the rights of the man.

In some modern European societies there is the phenomenon of taking some basic rights from people, such as those ones which ensure their entire development. A man is treated as an object or a source of the benefits.

Killing innocent human beings, abortion, euthanasia, contraception, different methods of artificial reproduction, experiments done on embryos – all of them are considered as “the rights”, but “the actions used to consider as criminal and in a common sense of morality treated as inadmissible, are receiving more and more social approval.” (John Paul II, *The Evangelium vitae*).

Nowadays, there are more and more technology, much more than ethics, the objects are more important than a man. Therefore the question of the moment is to make the appeal to the European inhabitants for returning to the Christian roots and opening for the values proclaimed by the Church.

Despite the fact that the legislation of many European countries lays the great emphasis that the human dignity is the most essential and inadmissible value, in practice many changes appearing in a social life cause the serious damage.

Many people cannot accept the evangelic idea and their daily experience. These days, it is more and more difficult to experience the personal belief in Jesus. In many public areas it is easier to declare for being an agnostic than being a believing Christian.

⁴⁶ Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin 1994, s. 99.

Nevertheless, the aim of the European institutions is to protect the rights of the human beings and cause building Europe as the centre of the values and law.

In *The Ecclesia in Europe* John Paul II said: “Raise your voice when the human rights of the people, the minorities and the nations are trodden, starting with the right to live in the religious freedom, pay particular attention to everything that concerns the human life from the conception to the natural death and the family based on the marriage, they are basic and necessary to build our common European home; [...] according to some justice and equality rules and in a spirit of the great solidarity you should undertake the problems related to increasing the phenomenon of migration to make it a source of some new energy for the future of the continent; with might and main, for young generations, ensure the future that would be worth a man, it is possible to achieve – by work, the participation in culture and upbringing to the moral and spiritual values”.